UNIVERSITÄTS
BIBLIOTHEK
WUPPERTAL

BERGISCHE
UNIVERSITÄT
WUPPERTAL

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plutarchu Chairōneōs Ta Sōzomena Panta

Continens Moralia

Plutarchus

Francofurti, 1620

Qua quis ratione seipsum citra invidiam laudare possit

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

urn:nbn:de:hbz:468-1-1372

Visual Library

A

PLVTARCHI LIBELLUS, docens Qua quis ratione seipsum citra inuidiam laudare possit.

NEMO est, Herculane, qui non dicat molestum atq; illiberale esse, de seipso ad alios loquendo aliquam sibi dignitatem aut potentiam vindica- B re. sed reipsa pauci, eorum etiam qui rem istam vituperant, ingratam eius importunitatem euitauerunt. Euripides quidem insolentissima vsus est iactantia, hæc canens:

Venalis oratio si esset mortalibus,
Laudes nemo sui ipsius vellet dicere.
Nunc (ex profundo nanque gratis aere
Sumere licet) nemo non gaudet dicere
Tam falsa quàm vera: hoc impunè quia licet.

adde, quòd orationem de seipso inseruit casibus & rebus in tragœdia propositis, nihil ad eas pertinẽtem. Similiter Pindarus quoq;, qui intempestiuã C iactantiam insaniæ succinere dixit, nullum facit finem magnificè loquendi de sua facultate, digna quidem laude: quis hoc negaret? Sed tamen & eorum qui in certaminib. coronantur, alii victoriam proclamant, vt molestam de seipso loquendi ansam præcidãt. & Timotheo in victoriam de Phrynide partã scribenti, Beatus eras Timothee, quando præco dixit, Vincit Timotheus Milesius Carbonis filium Ionocamptam: nõ iniuria succensemus, qui indoctè & iniustè suam ipsius prędicauerit victoriam. Vnicuique enim, vt ait Xenophon, laus ab aliis profecta suauissima est auditu: aliis au- D tem ea molestissima, quam sibi quis ipse tribuit. Primùm n. impudẽtes eos arbitramur, qui seipsos laudant: quia decebat eos pudor, etiamsi ab aliis laudarentur. Secundò, iniustos: sibi sumentes scilicet, quod tribui ab aliis debuit. Tertiò, aut silentes videbimur molestè ferre & inuidere: aut hoc dum vitamus, cogemur præter animi nostri sententiam ipsi quoq; nos ad laudandum conferre, & ipsos testimonium dicẽdo in faciem laudare: hoc est, rem in nos recipere, quæ magis illiberali adulationi, quàm honoris exhibitioni conuenit. Verumenimuerò quanquam hæc ita habent, vsu venire tamẽ potest, vt audendũ sit viro ciuili aliquid E de seipso dicere, nõ gloriæ vllius aut gratiæ captãdæ causa: sed quia occasio & res ita postulent, vt sicut alia vera, ita de seipso etiã proferat: maximè cùm ad præsens institutũ commodè cadit, vt liberaliter profiteatur tale aliquid abs se fuisse gestum aut confectum. Huiusmodi n. laus bonum producit fructum, ex ea tanquam semine pluribus & auctioribus pullulantibus laudib. Quippe gloriã ciuilis vir non vt pręmium aut solatium virtutis exigit, aut amplectitur suis actionibus comitantẽ: sed quòd credi & haberi pro probo, causam & occa- F sionem ipsi plurium pulcriorumq; parit facinorum. dicto enim audientibus & amãtibus faciliùs & suauiùs licet prodesse: qui suspecti sunt aut calumniis onerati, virtute sua non possunt vti, & vim facere beneficium ipsorũ fugientibus. Si verò alias etiam ob causas ciuilis vir seipsum laudare debeat,

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ Περὶ τοῦ ἑαυτὸν ἐπαινεῖν ἀνεπιφθόνως.

ΤΟ περὶ ἑαυτοῦ λέγειν ὡς ὄντος τινὸς ἢ δυναμένου πρὸς ἑτέρους, ὦ Ἡρκλανε, λόγῳ μὲν ἐπαχθὲς ἀποφαίνουσι πάντες καὶ ἀνελεύθερον, ἔργῳ δὲ οὐ πολλοὶ τὴν ἀηδίαν αὐτοῦ διαπεφεύγασιν οὐδὲ τῶν ψεγόντων. ὁ γοῦν Εὐριπίδης εἰπών,

Εἰ δ' ἦσαν ἀνθρώποισιν ὠνητοὶ λόγοι,
Οὐδεὶς ἂν αὑτὸν εὖ λέγειν ἐβούλετο·
Νῦν δ' ἐκ βαθείας γὰρ πάρεστιν αἰθέρος
Λαβεῖν ἀμισθί, πᾶς τις ἥδεται λέγων
Τά τ' ὄντα καὶ μή. ζημίαν γὰρ οὐκ ἔχει.

φορτικωτάτῃ κέχρηται μεγαλαυχίᾳ, καὶ τὸ συγκαταπλέκειν τοῖς τραγῳδουμένοις πάθεσι καὶ πράγμασι μηδὲν προσήκοντα τὸν περὶ αὑτοῦ λόγον. ὁμοίως ὁ Πίνδαρος φήσας καὶ τὸ καυχᾶσθαι παρὰ καιρὸν, μανίαις ὑποκρέκειν, οὐ παύεται μεγαληγορῶν περὶ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως, ἀξίας μὲν ἐγκωμίων οὔσης (τίς γὰρ οὔ φησιν;) ἀλλὰ καὶ τοὺς στεφανουμένους ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἑτέρους νικῶντας ἀναγορεύουσι, τὴν ἀηδίαν τῆς περιαυτολογίας ἀφαιροῦντες. ᾗ καὶ τὸν Τιμόθεον ἐπὶ τῇ κατὰ Φρυνίδος νίκῃ γράφοντα, Μακάριος ἦσθα Τιμόθεε, ὅτε κάρυξ εἶπε, Νικᾷ Τιμόθεος ὁ Μιλήσιος τὸν Κάρβωνος τὸν ἰωνοκάμπταν, εἰκότως δυσχεραίνομεν ὡς ἀμούσως καὶ παρανόμως ἀνακηρύττοντα τὴν ἑαυτοῦ νίκην. αὐτὸ μὲν γὰρ ὁ παρ' ἄλλων ἔπαινος ἥδιστον ἀκουσμάτων ἐστίν, (ὥσπερ ὁ Ξενοφῶν εἴρηκεν) ἑτέροις δὲ ὁ περὶ αὑτοῦ λυπηρότατον. πρῶτον μὲν γὰρ, ἀναισχύντους ἡγούμεθα τοὺς ἑαυτοὺς ἐπαινοῦντας, αἰδεῖσθαι προσῆκον αὐτοῖς κἂν ὑπ' ἄλλων ἐπαινῶνται. δεύτερον δὲ, ἀδίκους, ἃ λαμβάνειν ἔδει παρ' ἑτέρων, αὐτοῖς διδόντας. τρίτον, ἢ σιωπῶντες ἄχθεσθαι καὶ φθονεῖν δοκοῦμεν, ἢ τοῦτο δεδιότες, ἀναγκαζόμεθα συνεφάπτεσθαι παρὰ γνώμην τῶν ἐπαίνων, καὶ συνεπιμαρτυρεῖν, πρᾶγμα κολακείᾳ μᾶλλον ἀνελευθέρῳ προσῆκον ἢ τιμῇ, τὸ ἐπαινεῖν παρόντας ὑπομένοντες. οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ τούτων οὕτως ἐχόντων, ἔστιν ὅτε παρακινδυνεύσειεν ἂν ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ ἅπαξ τῆς καλουμένης περιαυτολογίας πρὸς οὐδεμίαν αὑτοῦ δόξαν ἢ χάριν, ἀλλὰ καιροῦ καὶ πράξεως ἀπαιτούσης, ὥσπερ ἄλλο τι, καὶ περὶ αὑτοῦ λεχθῆναι τῶν ἀληθῶν, μάλιστα δ' ὅταν ἢ τὰ πεπραγμένα καὶ προσόντα χρηστά, δεῖ μὴ φεισάμενον εἰπεῖν ἢ διαπράξασθαί τι τῶν ὁμοίων. καλὸν γὰρ ὁ τοιοῦτος ἔπαινος ἐκφέρει καρπόν, ὥσπερ ἀπὸ σπέρματος πλειόνων ἑτέρων ἀπ' αὐτοῦ καὶ κρειττόνων φυομένων ἐπαίνων. καὶ γὰρ τὴν δόξαν ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ οὐχ ὡς μισθὸν ἢ παραμυθίαν τῆς ἀρετῆς ἀπαιτεῖ, καὶ ἀγαπᾷ ταῖς πράξεσι παροῦσαν, ἀλλ' ὅτι τὸ πιστεύεσθαι καὶ δοκεῖν χρηστὸν εἶναι, πλειόνων καὶ καλλιόνων πράξεων ἀφορμὰς δίδωσι. πειθομένους γὰρ ἅμα καὶ φιλοῦντας ἡδὺ καὶ ῥᾴδιον ὠφελεῖν, πρὸς δὲ ὑποψίαν καὶ διαβολὴν οὐκ ἔστι χρήσασθαι τῇ ἀρετῇ φεύγοντας εὖ παθεῖν προσβιαζόμενον. εἰ δὲ καὶ δι' ἑτέρας τινὰς ὁ πολιτικὸς ἂν αὑτὸν ἐπαινέσειε,

σκεπτέον τίνες εἰσὶν αὗται, ὅπως ἐξευλαβούμενοι τὸ κενὸν καὶ δυσχεραινόμενον, εἴ τι χρήσιμον ἔχει, μὴ παραλίπωμεν. ἔστιν οὖν κενὸς ἔπαινος, ὁ τῶν ἑαυτοὺς ἐπαινεῖν, ὅπως ἐπαινεθῶσι, δοκούντων· καὶ καταφρονεῖται μάλιστα, φιλοτιμίας ἕνεκα γίνεσθαι καὶ δόξης ἀκαίρου φαινόμενος. ὡς γὰρ οἱ τροφῆς ἀποροῦντες, ἐξ αὐτοῦ τοῦ σώματος ἀναγκάζονται παρὰ φύσιν τρέφεσθαι, καὶ τοῦτο τοῦ λιμοῦ τέλος ἐστίν· οὕτως οἱ πεινῶντες ἐπαίνων, ἂν μὴ τύχωσιν ἑτέρων ἐπαινούντων, αὐτοὶ τῇ φιλοδοξίᾳ παρ᾽ αὐτῶν ἐπαρκεῖν τι βούλεσθαι καὶ συνεισφέρειν δοκοῦντες, ἀσχημονοῦσιν· ὅταν δὲ μηδὲ ἁπλῶς καὶ καθ᾽ ἑαυτοὺς ἐπαινεῖσθαι ζητῶσι, ἀλλ᾽ ἁμιλλώμενοι πρὸς ἀλλοτρίοις ἐπαίνοις ἔργα καὶ πράξεις ἀντιπαραβάλλωσιν αὐτῶν, ὡς ἀμαυρώσοντες ἑτέρους, πρὸς τῷ κενῷ βάσκανον πρᾶγμα καὶ κακόηθες ποιοῦσι. τὸν μὲν γὰρ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέντα, περίεργον ἡ παροιμία καὶ γελοῖον ἀποδείκνυσι· τὴν δὲ ἐν ἀλλοτρίοις ἐπαίνοις εἰς μέσον ὑπὸ φθόνου καὶ ζηλοτυπίας ἐξωθουμένην περιαυτολογίαν, εὖ μάλα δεῖ φυλάττεσθαι καὶ μηδ᾽ ἑτέρων ὑπομένειν ἐπαινούντων αὐτόν, ἀλλὰ παραχωρεῖν τοῖς τιμωμένοις, ἂν ἄξιοι ὦσιν· ἂν δ᾽ ἀνάξιοι καὶ φαῦλοι δόξωσιν εἶναι, μὴ τοῖς ἰδίοις ἐπαίνοις ἀφαιρώμεθα τοὺς ἐκείνων, ἀλλ᾽ ἄντικρυς ἐλέγχοντες, καὶ δεικνύντες οὐ προσηκόντως εὐδοκιμοῦντας. ταῦτα μὲν οὖν δῆλον ὅτι φυλακτέον. αὐτὸν δὲ ἐπαινεῖν ἀμέμπτως ἐστί, πρῶτον μὲν ἂν ἀπολογούμενος τοῦτο ποιῇς πρὸς διαβολὴν ἢ κατηγορίαν, ὡς ὁ Περικλῆς, Καίτοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε, ὃς οὐδενὸς ἥσσων οἴομαι εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα, φιλόπολίς τε καὶ χρημάτων κρείσσων. οὐ γὰρ μόνον ἀλαζονείαν καὶ κενότητα καὶ φιλοτιμίαν ἐκπέφευγε τῷ λέγειν τηνικαῦτα περὶ αὑτοῦ σεμνόν, ἀλλὰ καὶ φρόνημα καὶ μέγεθος ἀρετῆς ἐπιδείκνυσι, τῷ μὴ ταπεινοῦσθαι, ταπεινούσης καὶ χειρουμένης τὸν φθόνον. οὐδὲ γὰρ κρίνειν ἔτι τοὺς τοιούτους ἀξιοῦσιν, ἀλλ᾽ ἐπαίρονται καὶ γάννυνται καὶ συνενθουσιῶσι ταῖς μεγαλαυχίαις, ἄνπερ ὦσι βέβαιοι καὶ ἀληθεῖς, ὡς ἐπιμαρτυρεῖ τὰ γινόμενα. Θηβαῖοι γοῦν, ἐγκαλουμένων τῶν στρατηγῶν ὅτι τοῦ χρόνου τῆς Βοιωταρχίας ἐξήκοντος αὐτοῖς, οὐκ εὐθὺς ἐπανῆλθον, ἀλλ᾽ εἰς τὴν Λακωνικὴν ἐνέβαλον, καὶ τὰ περὶ Μεσσήνην διῴκησαν, Πελοπίδαν μὲν ὑποπίπτοντα καὶ δεόμενον, μόλις ἀπέλυσαν, Ἐπαμινώνδου δὲ πολλὰ περὶ τῶν πεπραγμένων μεγαληγορήσαντος, τέλος δὲ φήσαντος ὡς ἕτοιμός ἐστιν ἀποθνήσκειν ἂν ὁμολογήσωσιν ὅτι τὴν Λακωνικὴν διεπόρθησε, καὶ τὴν Μεσσήνην ᾤκισε, καὶ συνέστησεν Ἀρκαδίαν ἀκόντων ἐκείνων, οὐδὲ τὰς ψήφους ἀναλαβεῖν ἐπ᾽ αὐτὸν ὑπέμειναν, ἀλλὰ θαυμάζοντες τὸν ἄνδρα, καὶ χαίροντες ἅμα καὶ γελῶντες ἀπηλλάγησαν. ὅθεν οὐδὲ τοῦ Ὁμηρικοῦ Σθενέλου παντάπασιν αἰτιατέον, τό,

Ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ᾽ ἀμείνονες εὐχόμεθ᾽ εἶναι·

μεμνημένους τοῦ,

Ὤ μοι Τυδέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο,
Τί πτώσσεις; τί δ᾽ ὀπιπεύεις πολέμοιο γεφύρας;

οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἀκούσας κακῶς, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τοῦ φίλου λοιδορηθέντος ἠμύνατο, τῇ περιαυτολογίᾳ παρρησίαν συγγνώμονα τῆς αἰτίας διδούσης. ἀλλὰ μὴν καὶ Ῥωμαῖοι, Κικέρωνι μὲν ἐδυσχέραινον ἐγκωμιάζοντι πολλάκις ἑαυτοῦ τὰς περὶ Κατιλίναν πράξεις, Σκιπίωνι δὲ εἰπόντι μὴ πρέπειν αὐτοῖς κρίνειν περὶ Σκιπίωνος, δι᾽ ὃν ἔχουσι τὸ κρίνειν πᾶσιν ἀνθρώποις, στεφανωσάμενοι συνανέβησαν εἰς τὸ Καπιτώλιον,

A considerandum est quales eæ sint: vt vanitatem & importunitatem euitantes, quod vtile est, interim nõ prætermittamus. Proinde vana est laus eorum qui seipsos propterea videntur laudare, vt laudentur, ac maximè cõtemnitur, ab ambitione intempestiuæ gloriæ proficisci credita. Sicut enim qui cibi penuria laborant, contra naturam ex suis ipsorum corporibus ali coguntur, isque finis est famis: sic qui laudes esuriunt, nisi obtingant alii laudatores, decorum violãt, dum ob arrogantiam ipsi sibi aliquid tribuere ac conferre videntur. Quando autẽ non simpliciter & pro se laudari cupiunt, sed certamine aduersus aliorum laudes suscepto, res suas gestas iis opponunt, tanquam oblitteraturi: ad B vanitatem facinus inuidum atque malignum adiiciunt. Nam qui in alieno choro pedem ponat, eum prouerbio curiosum atq; ridiculum demonstrant. sed de seipso inter aliorum laudes in mediũ ab inuidia & obtrectatione extrusum sermonem, cauere diligenter debemus: ac ne alios quidem ferre qui tum nos laudent, sed meritis laudem suã concedere. aut si eo honore indigni ac vitiosi videantur, non nobis laudandis hunc ipsis adimere, sed palàm arguere atq; ostendere, non competere in eos qui habetur honorem. Hæc cauenda esse, liquet. Seipsum autem absque culpa reprehensio- C nis laudare aliquis potest, primùm si calumniæ aut accusationis depellendæ gratia hoc faciat. vt Pericles: Ac mihi quidem vos irascimini, ei viro, qui nemini vestrûm cedo vel peritia rerum, vel elocutione intellectarum, vel amore patriæ, vel pecuniæ despicientia. Non enim crimen modò arrogantiæ, vanitatis, & ambitionis effugit tunc de se magnificè loquendo: sed & altitudinem animi, & virtutis declarauit magnitudinem, eo ipso inuidiam opprimentis, quòd deiici se & frangi non est passa. Et non iam ferre de talibus suffragia volunt ciues: sed extolluntur, lætantur, & instinctu quodam animi prosequuntur talem iactantiam, si ve- D ra sit & constans. Testimonio sunt historiæ. Pelopidam à principibus reip. accusatum, quòd exacto Bœotarchiæ tempore non statim domũ rediisset, sed in Laconicam irrupisset, ac Messenam instaurauisset, submittentem se & deprecantẽ Thebani ægrè absoluerunt. At contra Epaminondam, qui eius tum fuerat collega, multa de rebus suis gestis magnificè prædicantem, eumq; orationi finem imponentẽ, vt diceret, Paratum se esse mori, si fateri velint ciues, ipsum iis inuitis Laconicam vastasse, Messenem cõdidisse, & Arcades in vnum corpus conduxisse: nõ sustinuerũt iidem ire in suf- E fragia, sed admiratione viri gaudio simul risuque oborto discesserunt. Itaq; ne Homericus quidem Sthenelus planè damnandus nobis est, cũ diceret,

Nos nostris multo meliores patribus esse
Iactamus:-

siquidem horum meminimus etiam verborum,

Eheu Tydide, tam forti nate parente,
Quid trepidas, timidusq; acies circumspicis amplas?

ipse n. nullo impetitus maledicto, amicũ ignominiose cõpellatum defendit, ipsa causa veniam de se dicenti conciliante. Et quidẽ Romani ęgrè tulerũt F Ciceronem crebrò res suas contra Catilinam gestas prædicantẽ. iidem tamen Scipionẽ dicentem, Non debere eos sententiã de Scipione ferre, quibus ipse potestatẽ decernendi de omnib. hominibus parauisset, coronati in Capitolium deduxerũt,

sacrificioque eius interfuerunt. Ille enim nulla vrgente necessitate, tantum gloriæ cupiditate impulsus laudibus suis vtebatur: hunc, periculum inuidia liberauit. Non autem reis duntaxat, & in periculo constitutis, sed etiam ijs qui in aliquam inciderunt calamitatem iactantia & fastus conuenit, magis quam cum rebus vtuntur secundis. hi enim veluti arripere gloriam, & ambitioni suę indulgere videntur: illi procul ab arrogantia ob temporis rationem deiuncti, emergere aduersus opprimentem fortunam, ac magnitudinem animi fulcire, omninoque fugere aduersarum rerum miserationem deplorationemq; existimantur. Quemadmodum ergo eos qui inter ambulandum sese erigunt, ceruicemque sublimem attollunt, stolidos vanosq; putamus: qui in pugillatione vel pugna seipsos excitant, eos laudamus. sic vir fortuna iniqua vbi se rectum statuit atque reluctatur,

Tanquam pugilq; conferens manum

de abiecto & miserabili gloriositate sua elatum se & altũ redigens: non molestus aut ferox, sed magnus esse videtur atque inuictus. Hoc scilicet modo Homerus Patroclum moderatum & inuidię expertem in re præclare gerenda, gloriosum in morte facit:

Si mihi viginti tales equidem occurrissent.

Et Phocio, mansuetus aliàs, postquam damnatus fuit, cum multis alijs indicijs suam detexit magnanimitatem, tum cuidam vnà moriturorum eiulanti & grauiter casum suum ferenti, Quid? inquit, Non tibi gratum est cum Phocione mori? Non minor, sed maior etiam ciuili homini iniuria affecto licentia datur de se verba faciendi ad ingratos. Sic Achilles aliàs dijs gloriam concedens, & moderatè loquens,

-- *Si Iuppiter olim*
Concedet nobis euertere Pergama Troiæ.

indigne autem adfectus contumelia & circumscriptus, iræ iactantiam permittit.

Cepi bis senas comitatus nauibus vrbes. &,
Non etenim galeæ fulgorem cernere nostræ
Comminus audebunt. --

admittit enim libertas, quę excusationis sui pars est, magniloquentiam. Sic nimirum etiam Themistocles, cum in actionibus suis nullum dictum aut factum molestum adhibuisset, ab Atheniensibus se ob satietatem fastidiri ac despici animadvertens, non abstinuit dicere, Quid, ô felices, defatigamini sæpenumero beneficijs ab eodem accipiendis? & tempestate oborta sub arborem hanc confugitis, serenitate reddita inter digrediendum frondes eius stringitis? Hi ergo iniurijs lacessiti, aduersum ingratos memoriam rerum abs se præclare gestarum intulerunt. Iam cuius recte facta culpantur, is ea si laudat, omnino veniam meretur, & reprehensione vacat. videtur enim nõ exprobrare, sed defendere. Hæc res splendidam Demostheni parauit libertatem, laudumque amolita est fastidium, quas fere per totam pro Corona orationem vsurpauit, iactans suas quæ culpabãtur de bello legationes & decreta. His admodum vicina est venustas oppositionum, cum quæ cui res vitio datur, eius contrarium turpe ostendit esse atque vitiosum. Ita Lycurgus Athenis, cum ei exprobraretur, quod argento dato calumniatorem placasset, Et qualis tandem, inquit, vobis videor ciuis, qui apud vos tanto tẽpore rem gerẽs publicam, dare potius quam accipere iniuste deprehensus sim? Et Cicero Metello obijcięti,

A καὶ συνέθυσαν. ὁ μὲν γὰρ οὐκ ἀναγκαίως, ἀλλ᾽ ὑπὸ δόξης ἐχρῆτο τοῖς ἐπαίνοις, τοῦ δ᾽ ἀφῄρει τὸ φθονοῦν ὁ κίνδυνος. οὐ μόνον δὲ κρινομένοις καὶ κινδυνεύουσιν, ἀλλὰ καὶ δυστυχοῦσι μᾶλλον ἁρμόζει μεγαλαυχία καὶ κόμπος, ἢ εὐτυχοῦσι. οἱ μὲν γὰρ οἷον ἐπιδράττεσθαι τῆς δόξης καὶ ἀπολαύειν, χαριζόμενοι τῷ φιλοτίμῳ δοκοῦσιν· οἱ δὲ, πόρρω φιλοτιμίας διὰ τὸν καιρὸν ὄντες, ἐξαναφέρειν πρὸς τὴν τύχην καὶ ὑπερείδειν τὸ φρόνημα, καὶ φεύγειν ὅλως τὸ ἐλεεινὸν καὶ συνεπιθρηνοῦν τοῖς ἀβουλήτοις καὶ ταπεινούμενον. ὥσπερ οὖν τοὺς ἐν τῷ περιπατεῖν ἐπαιρομένους καὶ ὑψαυχενοῦντας, ἀνοήτους ἡγούμεθα καὶ κενούς· ἂν δὲ πυκτεύοντες

B ἢ μαχόμενοι διεγείρωσι καὶ ἀναγάγωσιν ἑαυτούς, ἐπαινοῦμεν· οὕτως ἀνὴρ ὑπὸ τύχης σφαλλόμενος, ἑαυτὸν εἰς ὀρθὸν καθιστὰς καὶ ἀντίπαλον, πύκτης ὅπως εἰς χεῖρας, οὐκ ἐκ τοῦ ταπεινοῦ καὶ οἰκτροῦ τῇ μεγαλαυχίᾳ μεταφέρων εἰς τὸ γαῦρον καὶ ὑψηλὸν, οὐκ ἐπαχθὴς οὐδὲ θρασὺς, ἀλλὰ μέγας εἶναι δοκεῖ καὶ ἀήττητος. ὥσπου καὶ τὸν Πάτροκλον ὁ ποιητὴς μέτριον καὶ ἀνεπίφθονον ἐν τῷ κατορθοῦν, ἐν δὲ τῷ τελευτᾶν μεγαλήγορον πεποίηκε λέγοντα, Τοιοῦτοι δ᾽ εἴπερ μοι ἐείκοσιν ἀντεβόλησαν. καὶ Φωκίων τἆλλα μὲν πρᾶος ἦν, μετὰ δὲ τὴν καταδίκην, ἄλλοις τε πολλοῖς ἐπεδείκνυε τὴν μεγαλοφροσύνην, καὶ πρὸς ἕνα τῶν

C συναποθνησκόντων ὀδυρόμενον καὶ δυσανασχετοῦντα, Τί λέγεις (εἶπεν οὗτος;) οὐκ ἀγαπᾷς ἀποθνήσκων μετὰ Φωκίωνος; ἔτι τοίνυν οὐχ ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀδικουμένῳ τῷ πολιτικῷ δέδοται τὸ λέγειν τι περὶ αὑτοῦ πρὸς τοὺς ἀγνωμονοῦντας. ὥσπερ ὁ Ἀχιλλεὺς ἄλλως μὲν ὑφίετο τῷ θεῷ τῆς δόξης, καὶ μέτριος ἦν λέγων,

-- αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Δῷσι πόλιν Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι·

ὑβρισθεὶς δὲ παρ᾽ ἀξίαν καὶ προπηλακισθεὶς, ἐφίησι τὴν μεγαλαυχίαν τῇ ὀργῇ,

D Δώδεκα γὰρ σὺν νηυσὶ πόλεις ἀλάπαξ᾽ ἀνθρώπων. καὶ,
-- οὐ γὰρ ἐμῆς κόρυθος λεύσσουσι μέτωπον
Ἐγγύθι λαμπομένης.

δέχεται γὰρ ἡ παρρησία, μέρος οὖσα τῆς δικαιολογίας, τὴν μεγαληγορίαν. ἀμέλει δὲ καὶ Θεμιστοκλῆς, οὐδὲν ἐπὶ τῶν πράξεων εἰπὼν οὐδὲ ποιήσας ἐπαχθὲς, ὁπηνίκα τοὺς Ἀθηναίους ἑώρα μεστοὺς ὄντας αὐτοῦ καὶ περιορῶντας, οὐκ ἐφείσατο λέγειν, Τί, ὦ μακάριοι, κοπιᾶτε, πολλάκις ὑπὸ τῶν αὐτῶν εὖ πάσχοντες; καὶ ὅτι χειμαζόμενοι μὲν, ὥσπερ ὑπὸ δένδρον ὑποφεύγετε, γενομένης δ᾽ εὐδίας, τίλλετε παρερχόμενοι; οὗτοι μὲν οὖν ἄλλως ἀδικούμε-

E νοι, τῶν κατορθουμένων ἐμέμνηντο πρὸς τοὺς ἀγνωμονοῦντας. ὁ δὲ ἐπ᾽ αὐτοῖς ψεγόμενος οἷς κατώρθωκε, καὶ παντάπασι συγγνωστός ἐστι καὶ ἄμεμπτος, ἐγκωμιάζων τὰ πεπραγμένα. δοκεῖ γὰρ οὐκ ὀνειδίζειν, ἀλλ᾽ ἀπολογεῖσθαι. τοῦτο γοῦν λαμπρὰν τῷ Δημοσθένει παρρησίαν ἐδίδου, καὶ τὸν κόρον ἀφῄρει τῶν ἐπαίνων, οἷς διὰ πάντα τὸν λόγον ὁμοῦ τι τὸν ὑπὲρ τοῦ στεφάνου κέχρηται, σεμνυνόμενος οἷς ἐνεκαλεῖτο περὶ τοῦ πολέμου πρεσβεύμασι καὶ ψηφίσμασιν. οὐ πόρρω δὲ τούτου τεταγμένον ἔχει τινὰ χάριν τὸ τῆς ἀντιθέσεως, ὅταν ἐφ᾽ ᾧ τις ἐγκαλεῖται, τούτου τοὐναντίον αἰσχρὸν ἀποδεικνύῃ

F καὶ φαῦλον. ὡς ὁ Λυκοῦργος ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τῷ πεπεικέναι τὸν συκοφάντην ἀργυρίου λοιδορούμενος, Εἶτα (ἔφη) ποῖός τις ὑμῖν δοκῶ εἶναι πολίτης, ὃς τοσοῦτον χρόνον τὰ δημόσια πράττων παρ᾽ ὑμῖν, διδοὺς μᾶλλον ἀδίκως ἢ λαμβάνων εἴλημμαι; καὶ ὁ Κικέρων, τοῦ Μετέλλου πρὸς αὐτὸν εἰπόντος,

ὅτι πλείονας ἀνῄρηκε καταμαρτυρήσας ἢ συνηγορήσας σέσωκε, Τίς δ' (εἶπεν) οὐ φησὶν ἐν ἐμοὶ πλέον εἶναι πίστεως ἢ δεινότητος; καὶ τὰ Δημοσθένους τοιαῦτα, Τίς δ' οὐκ ἂν ἀπέκτεινέ με δικαίως, εἴ τι τῶν τῇ πόλει καλῶν ὑπαρχόντων λόγῳ μόνον αἰσχύνειν ἐπεχείρησα; καί, Τί δ' ἂν οἴεσθε λέγειν τοὺς μιαροὺς τούτους ἀνθρώπους, εἰ τότε μου περὶ τούτων ἀκριβολογουμένου, ἀπῆλθον αἱ πόλεις; καὶ ὅλως ὁ περὶ τοῦ στεφάνου λόγος εὐφυέστατα ταῖς ἀντιθέσεσι καὶ λύσεσι τῶν αἰτιῶν ἐπεισάγει τοὺς ἐπαίνους. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο χρήσιμόν ἐστιν ἐν ἐκείνῳ τῷ λόγῳ καταμαθεῖν, ὅτι μιγνύων εὐμελέστατα τῷ περὶ αὑτοῦ λόγῳ τὸν περὶ τῶν ἀκουόντων ἔπαινον, ἀνεπίφθονον ἐποίει καὶ ἀφίλαυτον· οἵους μὲν Εὐβοεῦσιν οἱ Ἀθηναῖοι αὑτοὺς παρέσχον, οἵους δὲ Θηβαίοις, ὅσα δὲ Βυζαντίοις ἀγαθὰ καὶ Χερρονησίταις ἐποίησαν· αὑτῷ δὲ τῆς διακονίας μετεῖναι φάσκων. λανθάνει γὰρ οὕτω τὸν ἀκροατὴν, τοῖς ἰδίοις ἐπαίνοις συνυποδυόμενον, ὃ τοῦ λέγοντος ἡδέως προσδεχόμενον· καὶ χαίρει μὲν ἐφ' οἷς κατώρθωσε λεγομένοις, τῷ δὲ χαίρειν εὐθὺς ἕπεται τὸ θαυμάζειν καὶ ἀγαπᾶν δι' ὧν κατώρθωσεν. ὅθεν καὶ Ἐπαμινώνδας, Μενεκλείδου ποτὲ χλευάζοντος αὐτὸν ὡς μεῖζον τοῦ Ἀγαμέμνονος φρονοῦντα, Δι' ὑμᾶς γε (εἶπεν) ὦ ἄνδρες Θηβαῖοι, μεθ' ὧν μόνων ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ κατέλυσα τὴν Λακεδαιμονίων ἀρχήν. ἐπεὶ δὲ τῷ μὲν ἑαυτὸν ἐπαινοῦντι πολεμοῦσιν οἱ πολλοὶ καὶ ἄχθονται σφόδρα, τῷ δ' ἕτερον, οὐχ ὁμοίως, ἀλλὰ καὶ χαίρουσι πολλάκις καὶ συνεπιμαρτυροῦσι προθύμως, εἰώθασιν ἔνιοι τοὺς ταὐτὰ προαιρουμένους καὶ πράττοντας αὐτοῖς, καὶ ὅλως ὁμοιοτρόπους, ἐπαινοῦντες ἐν καιρῷ, συνοικειοῦν καὶ συνεπιστρέφειν πρὸς ἑαυτοὺς τὸν ἀκροατήν. ἐπιγινώσκων γὰρ εὐθὺς ἐν τῷ λέγοντι, κἂν περὶ ἄλλου λέγηται, δι' ὁμοιότητα ἀρετῆς, τὴν αὐτὴν ἀξίαν ἐπαίνων οὖσαν. ὡς γὰρ ὁ λοιδορῶν ἕτερον οἷς αὐτὸς ἔνοχός ἐστιν, οὐ λανθάνει λοιδορῶν μᾶλλον ἑαυτὸν ἢ ἐκεῖνον, οὕτως οἱ ἀγαθοὶ τοὺς ἀγαθοὺς τιμῶντες, ἀναμιμνήσκουσιν αὑτῶν τοὺς συνειδότας. ὥστε εὐθὺς ἐπιφωνεῖν, Σὺ γὰρ οὐ τοιοῦτος; Ἀλέξανδρος μὲν οὖν Ἡρακλέα τιμῶν, καὶ πάλιν Ἀλέξανδρον Ἀνδρόκοττος, ἑαυτοὺς εἰς τὸ τιμᾶσθαι προῆγον ἀπὸ τῶν ὁμοίων. Διονύσιος δὲ, τὸν Γέλωνα διασύρων, καὶ γέλωτα τῆς Σικελίας ἀποκαλῶν, ἐλάνθανεν ὑπὸ φθόνου καθαιρῶν τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἄλλως ἐπίστασθαι καὶ παραφυλάττειν τῷ πολιτικῷ προσήκει. τοὺς δ' ἀναγκασθέντας ἐπαινεῖν αὑτοὺς, ἐλαφροτέρους παρέχει καὶ τὸ μὴ πάντα προσποιεῖν ἑαυτοῖς, ἀλλ' ὥσπερ φορτικοῦ τῆς δόξης, τὸ μὲν εἰς τὴν τύχην, τὸ δ' εἰς τὸν θεὸν ἀποτίθεσθαι. διὸ καλῶς μὲν ὁ Ἀχιλλεὺς, Ἐπεὶ τὸν ἄνδρα θεοὶ δαμάσασθαι ἔδωκαν· καλῶς δὲ Τιμολέων, ἐν Συρακούσαις Αὐτοματίας βωμὸν ἱδρυσάμενος ἐπὶ ταῖς πράξεσι, καὶ τὴν οἰκίαν ἀγαθῷ δαίμονι καθιερώσας· ἄριστα δὲ Πύθων ὁ Αἴνιος, ἐπεὶ Κότυν ἀποκτείνας ἧκεν εἰς Ἀθήνας, καὶ τῶν δημαγωγῶν διαμιλλωμένων τοῖς ἐγκωμίοις αὐτοῦ πρὸς τὸν δῆμον, ᾔσθετο βασκαίνοντας ἐνίους καὶ βαρυνομένους, παρελθών, Ταῦτα (εἶπεν) ἄνδρες Ἀθηναῖοι, θεῶν τις ἔπραξεν, ἡμεῖς δὲ τὰς χεῖρας ἐχρήσαμεν. ἀφῄρει δὲ καὶ Σύλλας τὸν φθόνον, ἀεὶ τὴν τύχην ἐπαινῶν καὶ τέλος, ἐπαφρόδιτον ἑαυτὸν ἀνηγόρευσε. μᾶλλον γὰρ εὐτυχίας ἢ ἀρετῆς ἡττᾶσθαι βούλονται· τὸ μὲν, ἀλλότριον ἀγαθὸν ἡγούμενοι, τὸ δὲ, οἰκεῖον ἔλλειμμα καὶ παρ' αὑτοῖς γινόμενον.

A plures ipso testimoniũ contra eos dicẽte damnatos, quàm defendente, absolutos esse, Quis vero, inquit, non hoc dicit, plus in me fidei esse quam eloquentiæ? Talia sunt etiã isthæc Demosthenis: Quis vero me non iure occidisset, si quid eorum quæ vrbi pulcra sunt, verbo saltem ausus fuissem dedecorare? Et, Quid existimatis dicturos fuisse impuros istos homines, si tunc me his de rebus subtiliter rationes subducẽte abiuissent ciuitates? Omnino autem oratio illa de Corona ingeniosissime oppositionibus & solutionibus causarum laudes superinducit. Verum hoc quoque vtile est illa ex oratione di- B scere, quod de se dictis accuratissime admiscens auditorum laudes, inuidiam & amorem sui à se remouit. vt cum refert quales se Eubœensibus præbuerint Athenienses, quales Thebanis, quæ in Byzantios & Cherronesitas beneficia contulerint: quorum se administrum duntaxat ait. Ita enim occulte proprijs laudibus auditori se insinuat, cum voluptate admittenti quæ dicuntur, & gaudenti suis pulcris facinoribus: cui gaudio statim comitatur admiratio & amor eius, cuius opera res ita bene gesta fuit. Eò respiciens Epaminondas, Meneclida ipsum aliquãdo traducente, vt qui de se quàm Agamemnone C amplius sentiret: Facio, inquit, hoc propter vos, Thebani, quorum solorum opera Lacedæmonium imperium vnica die euerti. Sed quoniam qui seipsos laudant, ijs plerique admodum aduersantur & succensent, nõ item alios laudantibus, sed frequenter gaudent alacriterque adstipulantur suis testimonijs: solent nonnulli ijs, quibus idem studium fuit, eædem actiones, ijdem denique mores, tempestiue laudandis cõciliare sibi & in se convertere auditorem: qui statim intelligit dicentem, etiamsi de alio loquatur, ob virtutis similitudinem dignum eadem esse laude. Sicut enim qui alteri exprobrat ea quibus ipse obnoxius est, facile sentitur non tam a- D lium quam sese vituperare: sic boni dum bonos honorant, sui ipsorum memoriam renouant apud eos qui virtutis ipsorum sunt conscij, vt statim acclament, Quasi vero tu nõ sis talis? Sic Alexander Herculem venerans, & rursus Alexandrum Androcottus, effecerunt vt ipsi quoq; à similibus honorarentur. Dionysius autem Gelonem subsannando, & gelota, id est risum, Siciliæ nominando, imprudens per inuidiam suæ potentiæ magnitudinem auctoritatemq; infregit. Atq; hæc quidem etiam aliàs scire & obseruare ciuilem hominem conuenit. Qui verò coguntur sese laudare, eos tolerabiliores facit si non E omnia sibi arrogẽt: sed gloriam molestam alijs sentientes, alia fortunæ, alia Deo accepta ferant. Itaq; præclare Achilles:

Hunc postquam superi nobis superare dederunt.

Præclare etiam Timoleo, qui Syracusis fanum Fortuitorum casuum ob res à se gestas posuit, domumque suam bono genio consecrauit. Optime Pytho Ænius, qui cum Cotyn interfecisset, ac deinde Athenas venisset, certatim oratoribus ipsum ad populum laudantibus, cum inuidere sibi quosdam & indigne ferre hoc sentiret, progressus: Hæc, inquit, Athenienses deorum aliquis fecit, nos manus F ei vtendas præbuimus. Sylla quoque inuidiam amolitus est, identidem Fortunæ mentionem faciens, & ad extremum Venusti cognomen sibi sumens. Malunt enim homines fortunæ quàm virtutis laudem alijs cõcedere: quod illius dona bonũ alienũ, huius defectũ à se ipsis proficisci existimant.

Qua re Zaleucus maxime suas leges Locrensibus commendauit, Mineruam identidem sibi in conspectum venire legesque dictare & exponere dicens, nihil eorum quæ promulgaret abs se excogitatum aut consultatum esse. Verum hæc quidem remedia, hasque excusationes fortassis necesse est aduersus plane morosos inuidosque præparare. Apud moderatos non est absurdum etiam correctionibus laudum vti. Verbi gratia, Laudauit aliquis te à doctrina, aut diuitijs, aut potentia: hunc tu iubebis non ista de te commemorare, verum hoc potius dicere, si bonus sis, si innocuus, si vtilis. Hoc qui facit, non infert, sed transfert laudem: neque videtur gaudere laudatoribus, sed succensere quòd nō conuenienter laudauerint, aut ob eas res quas oportuit, ac deteriora melioribus occultare: vt qui non velit laudari, sed doceat laudare ita vt decet. Tale aliquid spectare videntur ista Demosthenis. Non enim lapidibus ego, non latere cocto vrbem muniui: sed si meas munitiones considerare velis, arma inuenies, equos, atque socios. Ac multo magis illud Periclis. Cum enim iam morientem necessarij mœsti deplorarent, ac præturas commemorarent, potētiam, & quæ trophæa, quas victorias vrbesque Atheniensibus partas relinqueret: paulum sese erigens, reprehendit eos, quod communes multorum, & fortunæ magis quam virtuti debitas laudes retulissent, pulcerrima & maxima ipsique propria hac laude prętermissa, Quod propter ipsum nemo Atheniensium nigram vestem vnquam sumsisset. Hoc exemplum & oratorem docet, si quidem vir bonus sit, laudatum ob facundiam, laudem in vitam & mores auocare: & imperatorem, si ob peritiam rei militaris aut felicitatem sit in admiratione, de mansuetudine sua & iustitia libere loqui. Et contra vbi nimiæ laudationes proferuntur, vt vulgo per adulationem solent inuidiosa tribuere, dicere:

Non Deus ipse ego sum, quid me immortalibus æquas?

si me rectè nosti, integritatē meam lauda, aut temperantiam, aut æquanimitatem, aut humanitatem. Inuidia enim citra molestiā ei qui maiora recusat, minora concedit: veraque laus ijs non adimitur, qui falsas & vanas non admittunt. Itaq; reges quoq;, qui non deos se, aut deorum filios, sed fratrum, aut matris amatores, aut beneficos, aut dijs charos appellauerunt, haud grauate pulchris quidem istis, sed humanis tamē cognomentis honorauerunt. Sicut rursum de his qui scribunt aut docent, eos moleste ferunt, qui sapientum nomen sibi adscribunt, amplectuntur autē se philosophiæ studere, aut proficere, aliudve aliquid tale & moderatum & inuidiæ expers dicentes. At oratores & sophistæ dum declamantes patiuntur sibi acclamari, Diuinitus, moderatorum & humanorū laudem amittunt. Porro sicvt qui oculorum debilitate affectis cauent ne molestiam exhibeant, ij nimiū splendidis vmbræ aliquid admiscēt: ita sunt qui suas laudes nō omnino splendidas ac puras proferunt: sed defectus quosdam & errata aut leuia peccata injiciēdo, importunitatem & inuidiam declinant. Ita Epeus non mediocriter se de pugillatione iactans atque ferociens,

Comminus huic corpus rumpam:--

simul & hoc dicit:

Non satis est aliis me pugnando esse minorem?

A οὐχ ἥκιστα γοῦν λέγουσιν ἀρέσαι Λοκροῖς τὴν Ζαλεύκου νομοθεσίαν, ὅτι τὴν Ἀθηνᾶν ἔφασκεν αὐτῷ φοιτῶσαν εἰς ὄψιν ἑκάστοτε, τοὺς νόμους ὑφηγεῖσθαι καὶ διδάσκειν, αὐτοῦ δὲ μηδὲν εἶναι διανόημα μηδὲ βούλευμα τῶν εἰσφερομένων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως πρὸς τοὺς παντάπασι χαλεποὺς καὶ βασκάνους ἀνάγκη τὰ φάρμακα καὶ τὰ παρηγορήματα μηχανᾶσθαι· πρὸς δὲ τοὺς μετρίους οὐκ ἄτοπόν ἐστι χρῆσθαι καὶ ταῖς ἐπανορθώσεσι τῶν ἐπαίνων. εἴ τις ὡς λόγιον, ἢ πλούσιον, ἢ δυνατὸν ἐπαινοίη, κελεύοντα μὴ ταῦτα περὶ αὐτοῦ λέγειν, ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ χρηστὸς καὶ ἀβλαβὴς καὶ ὠφέλιμος. οὐ B γὰρ εἰσφέρει τὸν ἔπαινον ὁ τοῦτο ποιῶν, ἀλλὰ μετατίθησιν. οὐδὲ χαίρειν δοκεῖ τοῖς ἐγκωμιάζουσιν αὐτόν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι μὴ προσηκόντως, μηδ᾽ ἐφ᾽ οἷς δεῖ, δυσχεραίνειν καὶ ἀποκρύπτειν τὰ φαυλότερα τοῖς βελτίοσιν, οὐκ ἐπαινεῖσθαι βουλόμενος, ἀλλ᾽ ἐπαινεῖν ὡς χρὴ διδάσκων. τὸ γάρ, Οὐ λίθοις ἐτείχισα τὴν πόλιν, οὐδὲ πλίνθοις ἐγώ· ἀλλ᾽ ἐὰν τὸν ἐμὸν τειχισμὸν βούλῃ σκοπεῖν, εὑρήσεις ὅπλα καὶ ἵππους καὶ συμμάχους. τοιούτου τινὸς ἔοικεν ἅπτεσθαι· καὶ τὸ τοῦ Περικλέους ἔτι μᾶλλον. ὀλοφυρόμενοι γάρ, ὡς ἔοικεν, ἤδη καταφερομένου αὐτοῦ καὶ δυσφοροῦντος, οἱ ἐπιτήδειοι τῶν στρα- C τηγιῶν ἐμέμνηντο καὶ τῆς δυνάμεως, καὶ ὅσα δὴ τρόπαια καὶ νίκας καὶ πόλεις Ἀθηναίοις κτησάμενος ἀπολέλοιπεν. ὁ δέ, μικρὸν ἐπαναστάς, ἐμέμψατο αὐτοὺς ὡς κοινὰ πολλῶν, καὶ τῆς τύχης ἔνια μᾶλλον ἢ τῆς ἀρετῆς ἐγκώμια λέγοντας· τὸ δὲ κάλλιστον καὶ μέγιστον καὶ ἴδιον αὐτοῦ παραλιπόντας, ὅτι δι᾽ αὐτὸν οὐδεὶς Ἀθηναίων μέλαν ἱμάτιον ἀνείληφε. τοῦτο δὴ τὸ παράδειγμα καὶ ῥήτορι δίδωσιν, ἄνπερ ᾖ χρηστός, ἐπαινουμένῳ περὶ λόγου δεινότητα, μεταθεῖναι τὸν ἔπαινον ἐπὶ τὸν βίον καὶ τὸ ἦθος· καὶ στρατηγῷ θαυμαζομένῳ δι᾽ ἐμπειρίαν πολεμικὴν ἢ δι᾽ εὐτυχίαν, D περὶ πρᾳότητός τε καὶ δικαιοσύνης αὐτοῦ παρρησιάσασθαι. καὶ τοὐναντίον αὖ πάλιν, ὑπερφυῶν τινων λεγομένων ἐπαίνων, (οἷα πολλοὶ κολακεύοντες ἐπίφθονα λέγουσιν) εἰπεῖν, Οὔτις τοι θεός εἰμι· τί μ᾽ ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις; ἀλλ᾽ εἴ με γινώσκεις ἀληθῶς, ἐπαίνει τὸ ἀδωροδόκητον, ἢ τὸ σῶφρον, ἢ τὸ εὔγνωμον, ἢ τὸ φιλάνθρωπον. ὁ γὰρ φθόνος οὐκ ἀηδῶς τῷ τὰ μείζονα παραιτουμένῳ τὰ μετριώτερα δίδωσι, καὶ τὸ ἀληθὲς ἐγκώμιον οὐκ ἀφαιρεῖται τῶν τὰ ψευδῆ καὶ κενὰ μὴ προσδεχομένων. διὸ καὶ τῶν βασιλέων τοὺς μὴ θεοὺς μηδὲ παῖδας θεῶν ἀναγορεύεσθαι θέλοντας, E ἀλλὰ φιλαδέλφους ἢ φιλομήτορας, ἢ εὐεργέτας, ἢ θεοφιλεῖς, οὐκ ἤχθοντο ταῖς καλαῖς μέν, ἀνθρωπικαῖς δὲ ταύταις προσηγορίαις τιμῶντες. ὥσπερ αὖ καὶ τῶν γραφόντων καὶ λεγόντων βαρυνόμενοι τοὺς τῆς σοφίας ἐπιγραφομένους ὄνομα, χαίρουσι τοῖς φιλοσοφεῖν, ἢ προκόπτειν, ἤ τι τοιοῦτο περὶ αὐτῶν ἀνεπίφθονον καὶ μέτριον λέγουσιν· οἱ δὲ ῥητορικοὶ σοφισταί, τὸ θείως καὶ τὸ δαιμονίως καὶ τὸ μεγάλως ἐν ταῖς ἐπιδείξεσι προσδεχόμενοι, καὶ τὸ μετρίως καὶ τὸ ἀνθρωπίνως προσαπολλύουσι. καὶ μὴν ὥσπερ οἱ τοὺς ὀφθαλμιῶντας ὀχλεῖν φυλαττόμενοι, τοῖς F ἄγαν λαμπροῖς σκιάν τινα παραμιγνύουσιν· οὕτως ἔνιοι τοὺς αὐτῶν ἐπαίνους μὴ παντελῶς λαμπροὺς μηδὲ ἀκράτους προσφέροντες, ἀλλά τινας ἐλλείψεις ἢ ἀποτεύξεις ἢ ἁμαρτίας ἐλαφρὰς ἐμβάλλοντες, ἀφαιροῦσι τὸ ἐπαχθὲς αὐτῶν καὶ νεμεσητόν. ὥσπερ ὁ Ἐπειός, οὐ μέτρια περὶ τῆς πυκτικῆς εἰπὼν καὶ θρασυνόμενος, ὡς αἰπεινὸν χρόα τε ῥήξει, Ἦ οὐχ ἅλις (φησὶν) ὅτι μάχης ἐπιδεύομαι;

ἀλλ' οὗτος μὲν ἴσως γελοῖος, ἀθλητικὴν ἀλαζονείαν δειλίας καὶ ἀνανδρίας ἐξομολογήσει παραμυθούμενος. ἐμμελὴς δὲ καὶ χαρίεις ὁ λήθην τινὰ καθ' αὑτοῦ λέγων, ἢ ἄγνοιαν, ἢ φιλοτιμίαν, ἢ πρός τινα μαθήματα καὶ λόγους ἀκρόασιν. ὡς Ὀδυσσεὺς,

αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
Ἤθελ' ἀκουέμεναι, λῦσαι δ' ἐκέλευον ἑταίρους
Ὀφρύσι νευστάζων.

καὶ πάλιν,

Ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην· ἦτ' ἂν πολὺ κέρδιον ἦεν,
Ὄφρ' αὐτόν τε ἴδοιμι, καὶ εἴ μοι ξείνια δοίη.

καὶ ὅλως ὅσαι μὴ παντάπασιν αἰσχραὶ μηδ' ἀγεννεῖς ἁμαρτίαι, παρατιθέμεναι τοῖς ἐπαίνοις, τὸν φθόνον ἀφαιροῦσι. πολλοὶ δὲ καὶ πενίας καὶ ἀπειρίας, καὶ νὴ Δία δυσγενείας ἐξομολόγησιν ἔστιν ὅτε τοῖς ἐγκωμίοις παρεμβάλλοντες, ἀμβλυτέρῳ τῷ φθόνῳ χρῶνται. καθάπερ Ἀγαθοκλῆς χρυσᾶ ποτήρια καὶ τορευτὰ τοῖς νέοις προπίνων, ἐκέλευσε καὶ κεραμεᾶ κομισθῆναι· καὶ, Τοιοῦτόν ἐστιν (ἔφη) τὸ ἐνδελεχὲς καὶ φιλόπονον καὶ ἀνδρεῖον· ἡμεῖς πάλαι ταῦτα, νῦν δ' ἐκεῖνα ποιοῦμεν. ἐδόκει γὰρ ἐν κεραμείῳ τεθράφθαι διὰ δυσγένειαν καὶ πενίαν ὁ Ἀγαθοκλῆς, εἶτα συμπάσης ὀλίγου δεῖν ἐβασίλευσε Σικελίας. καὶ ταῦτα μὲν ἔξωθέν ἐστιν ἐπεισάγεσθαι φάρμακα τῆς περιαυτολογίας. ἕτερα δ' αὖ τρόπον τινὰ τοῖς ἐπαινουμένοις ἔνεστιν, οἷς καὶ Κάτων ἐχρῆτο, φθονεῖσθαι λέγων ὅτι τῶν ἰδίων ἀμελεῖ, καὶ τὰς νύκτας ἀγρυπνεῖ διὰ τὴν πατρίδα, καὶ τὸ, Πῶς δ' ἂν φρονοίην, ᾧ παρῆν ἀπραγμόνως Ἐν τοῖσι πολλοῖς ἠριθμημένῳ στρατοῦ, Ἴσον μετασχεῖν τῷ σοφωτάτῳ τύχης· καὶ τὸ, Ὀκνῶ δὲ μόχθων τῶν πρὶν ἐκχέαι χάριν, Καὶ τοὺς παρόντας οὐκ ἀπωθοῦμαι πόνους. ὡς γὰρ οἰκίαν καὶ χωρίον, οὕτω καὶ δόξαν οἱ πολλοὶ καὶ ἀρετὴν, τοῖς προῖκα καὶ ῥαδίως ἔχειν δοκοῦσιν, οὐ τοῖς πριαμένοις πόνων πολλῶν καὶ κινδύνων φθονοῦσιν· ἐπεὶ δ' οὐ μόνον ἀλύπως καὶ ἀνεπιφθόνως, ἀλλὰ καὶ χρησίμως καὶ ὠφελίμως προσοιστέον ἐστὶ τοὺς ἐπαίνους, ἵνα μὴ τοῦτο πράττειν, ἀλλ' ἕτερόν τι διὰ τούτου δοκῶμεν· ὅρα πρῶτον εἰ προτροπῆς ἕνεκα καὶ ζήλου καὶ φιλοτιμίας τῶν ἀκουόντων, αὑτὸν ἄν τις ἐπαινέσειεν. ὥσπερ ὁ Νέστωρ τὰς ἑαυτοῦ διηγούμενος ἀριστείας καὶ μάχας, τόν τε Πάτροκλον παρώρμησε, καὶ τοὺς ἐννέα πρὸς τὴν μονομαχίαν ἀνέστησεν. ἡ γὰρ ἔργον ὁμοῦ καὶ λόγον ἔχουσα προτροπὴ, καὶ παράδειγμα καὶ ζῆλον οἰκεῖον, ἔμψυχός ἐστι, καὶ κινεῖ καὶ παροξύνει, καὶ μεθ' ὁρμῆς καὶ προαιρέσεως ἐλπίδας ὡς ἐφικτῶν καὶ οὐκ ἀδυνάτων παρίστησι. διὸ καὶ τῶν ἐν Λακεδαίμονι χορῶν ᾄδουσιν οἱ μὲν τῶν γερόντων, Ἄμες ποτ' ἦμεν ἄλκιμοι νεανίαι· οἱ δὲ τῶν παίδων, Ἄμες δέ γ' ἐσσόμεθα πολλῷ κάρρονες· οἱ δὲ τῶν νεανίσκων, Ἄμες δέ γ' εἰμέν· αἰ δὲ λῇς, αὐγάσδεο· καλῶς καὶ πολιτικῶς τοῦ νομοθέτου τὰ πλησίον καὶ οἰκεῖα παραδείγματα τοῖς νέοις δι' αὐτῶν τῶν εἰργασμένων ἐκτιθέντος. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ καταπλήξεως ἐνίοτε καὶ συστολῆς ἕνεκα καὶ τοῦ ταπεινῶσαι καὶ λαβεῖν ὑποχείριον τὸν αὐθάδη καὶ ἰταμὸν, οὐ χεῖρόν ἐστι κομπάσαι τι περὶ αὑτοῦ καὶ μεγαληγορῆσαι. καθάπερ αὖ πάλιν ὁ Νέστωρ,

Ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ καὶ ἀρείοσιν ἠέπερ ὑμῖν
Ἀνδράσιν ὡμίλησα, καὶ οὔ ποτέ μ' οἵ γ' ἀθέριζον.

supra p. 208.

A Quanquam hic quidē fortaſſe ridiculus eſt, athleticam arrogantiam timiditatis & ignauiæ confeſſione excuſans. Is accuratus & elegans, qui obliuionem de ſe aliquam, aut ignorantiam, aut ambitionem, aut auditionem alicuius diſciplinæ vel ſermonis prodit. Sic Vlyſſes,

Aſt ego Sirenum voces audire cupiui,
Soluere me ſocios nutuq́, oculiſq́, iubebam.

Et

Nec mihi perſuaſum eſt: (melius parere fuiſſet
Multo equidem) volui luſtrare, & munera ab illo
Sperabam. --

atque omnino quæcunq; non plane turpia & inde-

B cora peccata laudibus admixta, invidiam avertunt. Multi paupertatem, imperitiam, atq; adeo ignobilitatem inter ſuas laudes dum confitentur, inuidiā retundunt. Sic Agathocles aurea pocula & cælata præbibens adoleſcentibus, iuſſit etiam fictilia proferri: &, Talis, inquit, res eſt adſiduitas laboris ac tolerantia & fortitudo. nos olim lutea, nūc aurea facimus pocula. etenim Agathocles, qui ob obſcuritatem generis & egeſtatem credebatur in figuli officina educatus, poſtmodo regnum totius prope Siciliæ obtinuit. Atq; hæc quidem remedia extrinſecus adſciſcuntur orationi quam de ſe quis habet.

C Quædam alia in ipſis quodammodo inſunt, qui ſeipſos laudant. His Cato vſus eſt, Invideri ſibi dicens, quod ſuis rebus neglectis noctes patriæ cauſa vigilaret. tale & iſtud:

Iactone me? qui poteram ſine negocio,
Numeratus in vulgari cenſu exercitus,
Fortuna eadem cum primo ſapientia
Frui. -

Item:

Vereor laborum gratiam profundere
Quos pertuli: neq́, nunc hos detrecto nouos.

Vt enim domum aut prædium, ita gloriam quoq; & virtutis laudē vulgo, ijs qui gratis & nullo negocio, non qui redemerint multis laboribus & periculis,

D inuident. Quoniam autem non modo citra dolorē aliorum & inuidiā, ſed etiam cum eorum vtilitate vſurpandæ nobis ſunt noſtræ laudes, ne hoc agere, vt nos laudemus, ſed eo ipſo aliud aliquid moliri videamur: primum hoc conſidera, an excitandi ſtudij æmulationiſq; virtutū gratia apud auditores aliquis ſeipſum laudare poſſit. Hoc ſane modo Neſtor ſuas pugnas & præclara facinora narrando, & Patroclū ad pugnā inſtigauit, & nouē Græcos heroes ad ſingulare cum Hectore prœlium excitauit. Exhortatio enim quæ factum verbis coniunctum habet, exemplumq; proprium ad imitationē inuitans, animata

E eſt & mouet atq; exſtimulat, & cum impetu ac propoſito animi ſpem etiam conſequendi & potiundi eius, ad quod impellimur, certam inijcit. Hinc eſt, quod Lacedæmone chorus ſenum cantat,

Nos fuimus olim iuvenes valde ſtrenui:

puerorum,

Nos erimus olim fortiores plurimò:

iuvenum:

Fortes ſumus nos: fac, ſi vis, periculum.

legislatore præclare & ciuili rationi cōvenienter vicina & domeſtica exempla adoleſcentibus eorū qui rem geſſiſſent proponente. Enimvero interdū etiā

F ad reprimendum, ac humiliandum & cicurandum hominem inſolentem ac ferocem conducit de ſe ipſo aliquid tumidius iactare. vt rurſum Neſtor,

Certe, ego cum, quàm vos ſitis, melioribus olim
Conſueui, vixiq́, viris: neq́, me tamen illi
Spreuerunt. -

Sic etiam Alexandro Aristoteles scripsit, Non his tantum qui magnum tenerent imperium, permissum esse magnifice de se sentire: sed his etiam qui recte de dijs statuerent. Vtilia sunt etiam aduersus hostes & inimicos isthæc:

Occurrunt nati miserorum viribu' nostris.

Et de Persarum rege, qui magnus vsurpabatur, *A*gesilaus, Quî, inquit, maior me est, si non etiam iustior? & adversum Lacedæmonios, cum ij Thebanos accusarent, Epaminondas: Sane, ait, nos breuiloquentiæ vestræ finem imposuimus. *A*tque hæc quidem in hostes & inimicos. De amicis porro & ciuibus, tempestiue nos iactando non modo ferocientes retundere possumus & humiliores reddere: sed & timidos atque attonitos animare. Sic & Cyrus in periculis & prœlijs magnifice de se loquebatur, non aliàs. & *A*ntigonus secundus, cætera fastu vacuus & moderatus, in nauali ad Côn prœlio amicorum quodam dicente, Non vides quanto plures sint hostium naues? Me vero ipsum, inquit, quot nauibus opponis: *A*pparet hoc perspectum fuisse Homero. Facit enim Vlyssem sociis ad fluctus & strepitum circa Charybdin animos despondentibus, in memoriam iis redigentem calliditatem suam & fortitudinem:

Non tamen hocce malum nunc grandius ingruit illo,
Cum nos vi tenuit vasto Polyphemus in antro.
Et tamen hinc virtute mea nos consilioq;
Fugimus.--

Non est enim popularem captantis auram, aut sophisticæ ostẽtationis ista laudatio, neque strepitum & applausum quærentis: sed eius, qui confidendi pignus virtutem scientiamque suam amicis exhibeat. Nam in periculis ad salutem permultum conducit auctoritas & existimatio viri imperatoria peritia ac facultate præditi. Cæterum supra docuimus, nequaquam ciuile esse laudi & gloriæ alienæ seipsum opponere. Tamen vbi falsæ laudes nocent ac corrumpunt, studiumq; rerum malarum & prauum de rebus magnis consilium animi generant, non invtile est eas refutare, aut potius indicato discrimine auditorem ad meliorem auertere sententiam. Etenim quis non gratum habeat, si plerosque vltro videat abstinere à vitio quod maledictis ac reprehensionibus sit exagitatum? Quod si autem malitia honestam opinionem nacta fuerit eiusque ad voluptatem auaritiamve illecebris honor & gloria accedat: nulla iam ita felix, ita valida est natura, quæ his non vincatur. Itaque oportet non hominum laudibus, sed ipsarũ rerum, si prauæ sint, aduersari ciuilem hominem. hæ enim laudes pervertunt, secumque trahunt imitationem turpium pro honestis habitorum. Maxime autem refelluntur, veris iuxta oppositis. Hoc modo Theodorus actor tragœdiarum fertur aliquando ad Satyrum histrionem comicum dixisse, Non spectatoribus risum mouere, sed lacrymas elicere admirabilitatem habet. Quod si huic ipsi Theodoro philosophus aliquis diceret, *A*tqui, mi homo, non id præclarum est fletum mouere, sed fletu & mœstitia liberare: is seipsum prædicando auditorem iuvaret, eiusque iudicium corrigeret. Sic Zeno de multitudine discipulorum Theophrasti, Chorus, inquit, eius maior, meus est concinnior.

A οὕτω δὲ καὶ πρὸς Ἀλέξανδρον ὁ Ἀριστοτέλης, οὐ μόνον ἔφη τοῖς πολλῶν κρατοῦσιν ἐξεῖναι μέγα φρονεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς περὶ θεῶν δόξας ἀληθεῖς ἔχουσι. χρήσιμα δὲ καὶ πρὸς πολεμίους καὶ πρὸς ἐχθροὺς τὰ τοιαῦτα, Δυστήνων δέ τε παῖδες ἐμῷ μένει ἀντιόωσι. καὶ περὶ τοῦ Περσῶν βασιλέως, μεγάλου δὲ καλουμένου, ὁ Ἀγησίλαος, Τί δ' ἐμοῦ γε μείζων ἐκεῖνος, εἰ μὴ καὶ δικαιότερος; καὶ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους τῶν Θηβαίων κατηγοροῦντας ὁ Ἐπαμινώνδας, Ἡμεῖς μέντοι ὑμᾶς βραχυλογοῦντας ἐπαύσαμεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρὸς ἐχθροὺς καὶ πολεμίους· τῶν δὲ φίλων καὶ πολιτῶν, οὐ μόνον ἔστι B τοὺς θρασυνομένους καταστορέσαι καὶ ποιῆσαι ταπεινοτέρους, ἀλλὰ καὶ τοὺς περιφόβους καὶ καταπλῆγας ἐξᾶραι πάλιν καὶ παρορμῆσαι, χρησάμενον ἐν δέοντι μεγαλαυχίᾳ. καὶ γὰρ ὁ Κῦρος περὶ τὰ δεινὰ καὶ τὰς μάχας ἐμεγαληγόρει, ἄλλοτε δὲ οὐ μεγαλήγορος ἦν. καὶ Ἀντίγονος ὁ δεύτερος τἄλλα μὲν ἦν ἄτυφος καὶ μέτριος, ἐν δὲ τῇ περὶ Κῶν ναυμαχίᾳ, τῶν φίλων τινὸς εἰπόντος, οὐχ ὁρᾷς ὅσῳ πλείους εἰσὶν αἱ πολέμιαι νῆες; Ἐμὲ δέ γε αὐτὸν (εἶπε) πρὸς πόσας ἀντιτάττετε; καὶ τοῦτο δ' ἔοικε συνιδεῖν Ὅμηρος. τὸν γὰρ Ὀδυσσέα πεποίηκεν ἀποδειλιώντων τῶν ἑταίρων πρὸς τὸν ψόφον καὶ τὸν κλύδωνα τὸν C περὶ τὴν Χάρυβδιν, ἀναμιμνήσκοντα τῆς αὑτοῦ δεινότητος καὶ ἀνδρείας,

Οὐ μὲν δὴ τόγε μεῖζον ἔπι κακὸν, ἢ ὅτε Κύκλωψ
Εἴλει ἐνὶ σπῆϊ γλαφυρῷ κρατερῆφι βίηφι,
Ἀλλὰ καὶ ἔνθεν ἐμῇ ἀρετῇ βουλῇ τε νόῳ τε
Ἐκφύγομεν.

οὐ γὰρ ἔστι δημαγωγοῦντος, οὐδὲ σοφιστεύοντος ὁ τοιοῦτος ἔπαινος, οὐδὲ κρότον οὐδὲ ποππυσμὸν αἰτοῦντος, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἐπιστήμην ἐνέχυρον τοῦ θαρρεῖν τοῖς φίλοις διδόντος. μέγα γὰρ ἐν καιροῖς ἐπισφαλέσι πρὸς σωτηρίαν, δόξα καὶ πίστις ἀνδρὸς ἡγεμονικὴν D ἐμπειρίαν καὶ δύναμιν ἔχοντος. ὅτι μὲν οὖν τὸ πρὸς ἔπαινον ἀλλότριον καὶ δόξαν ἀντιπαραβάλλειν ἑαυτὸν, ἥκιστα πολιτικόν, εἴρηται πρότερον· οὐ μὴν ἀλλ' ὅπου βλάπτει καὶ διαφθείρει, ζῆλον ἐμποιῶν πρὸς τὰ φαῦλα καὶ προαίρεσιν πονηρὰν ἐν πράγμασι μεγάλοις ἡμαρτημένος ἔπαινος, οὐκ ἄχρηστόν ἐστιν ἐκκροῦσαι, μᾶλλον δὲ ἀποστρέψαι τὸν ἀκροατὴν ἐπὶ τὰ κρείττω, τὴν διαφορὰν ἐνδεικνύμενον. ἀγαπήσειε γὰρ ἄν τις (οἶμαι) λοιδορουμένης κακίας καὶ ψεγομένης ἐθελοντὰς ἀπέχεσθαι τοὺς πολλοὺς ὁρῶν· εἰ δὲ προσλάβοι δόξαν ἡ κακία, καὶ ταῖς καθ' ἡδο-E νὰς αὐτῆς ἢ πλεονεξίας ἄγοντι προσγένοιτο τιμὴ καὶ τὸ εὐδοκιμεῖν, οὐκ ἔστιν ἀτυχὴς οὕτως οὐδὲ ἰσχυρὰ φύσις ἣν οὐκ ἂν κρατήσειε. διὸ δεῖ μὴ τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἐπαίνοις, ἀλλὰ τοῖς τῶν πραγμάτων, ἄνπερ ᾖ φαῦλα, πολεμεῖν τὸν πολιτικόν. οὗτοι γὰρ διαστρέφουσι, καὶ τούτοις τὸ μιμεῖσθαι τὰ αἰσχρὰ καὶ ζηλοῦν, ὡς καλά, συνεισέρχεται. μάλιστα δ' ἐξελέγχονται τοῖς ἀληθινοῖς παρατιθέμενοι· οἷον ὁ τῶν τραγῳδιῶν ὑποκριτὴς Θεόδωρος εἰπεῖν ποτε πρὸς τὸν κωμικὸν λέγεται Σάτυρον, ὡς οὐ θαυμαστόν ἐστι τὸ γελᾶν ποιεῖν τοὺς θεατάς, ἀλλὰ τὸ δακρύειν καὶ κλαίειν. ἂν δέ γε F (οἶμαι) πρὸς τοῦτον αὐτὸν εἴπῃ φιλόσοφος ἀνήρ, Ἀλλ' οὐ τὸ ποιεῖν, ὦ βέλτιστε, κλαίειν καὶ δακρύειν, τὸ δὲ παύειν λυπουμένους καὶ κλαίοντας, σεμνόν ἐστιν. ἐπαινῶν γὰρ ἑαυτὸν ὠφελεῖ τὸν ἀκούοντα, καὶ μετατίθησι τὴν κρίσιν. οὕτω καὶ ὁ Ζήνων πρὸς τὸ πλῆθος τῶν Θεοφράστου μαθητῶν, Ὁ ἐκείνου χορὸς (ἔφη) μείζων, οὑμὸς δὲ, συμφωνότερος.

καὶ ὁ Φωκίων, ἔτι τοῦ Λεωσθένους εὐημεροῦντος, ὑπὸ τῶν ῥητόρων ἐρωτώμενος τί τὴν πόλιν αὐτὸς ἀγαθὸν πεποίηκεν, Οὐδέν (εἶπεν) ἀλλ' ἢ τοῦτο, τὸ, ὑμᾶς ἐμοῦ στρατηγοῦντος, ἐπιτάφιον λόγον μὴ εἰπεῖν, ἀλλὰ πάντας ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασι θάπτεσθαι τοὺς ἀποθνήσκοντας. πάνυ δὲ χαριέντως καὶ ὁ Κράτης πρὸς τὸ,

Ταῦτ' ἔχω ὅσ' ἔφαγον, καὶ ἐφύβρισα, μετ' ἔρωτος
Τέρπν' ἔπαθον. ἀντέγραψε τὸ,
Ταῦτ' ἔχω ὅσ' ἔμαθον, καὶ ἐφρόντισα, καὶ μετὰ μουσῶν
Σέμν' ἐδάην.

καλὸς γὰρ ὁ τοιοῦτος ἔπαινος καὶ ὠφέλιμος καὶ διδάσκων τὰ χρήσιμα καὶ τὰ συμφέροντα θαυμάζειν καὶ ἀγαπᾶν ἀντὶ τῶν κενῶν καὶ περιττῶν. διὸ τοῦτο μὲν συγκατατετάχθω τοῖς εἰρημένοις εἰς τὸ πρόβλημα. λείπεται δὲ ἡμῖν, τοῦ λόγου τὸ ἐφεξῆς ἀπαιτοῦντος καὶ παρακαλοῦντος, εἰπεῖν ὅπως ἂν ἕκαστος ἐκφύγοι τὸ ἐπαινεῖν ἀκαίρως ἑαυτόν. μέγα γὰρ ἡ περιαυτολογία τὴν φιλαυτίαν ὁρμητήριον ἔχουσα, καὶ τοῖς πάνυ δοκοῦσι μετρίως ἔχειν πρὸς δόξαν, ἐμφαίνεται πολλάκις ἐπιτιθεμένη. καθάπερ γὰρ τῶν ὑγιεινῶν ἕν ἐστι παραγγελμάτων τὸ τὰ νοσώδη χωρία φυλάττεσθαι παντάπασιν, ἢ προσέχειν μᾶλλον αὑτῷ γινόμενον ἐν αὐτοῖς, οὕτως ἔχει τινὰς ἡ περιαυτολογία καιρούς, καὶ λόγους ὀλισθηρούς, καὶ περιφέροντας εἰς αὐτὴν ἐκ πάσης προφάσεως. πρῶτον μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπαίνοις (ὥσπερ εἴρηται) τὸ φιλότιμον ἐξανθεῖ τὴν περιαυτολογίαν· καί τις αὐτὸ καταλαμβάνει δακνόμενον καὶ γαργαλιζόμενον οἷον ὑπὸ κνησμοῦ, δυσκαρτέρητος ἐπιθυμία καὶ ὁρμὴ πρὸς δόξαν ἄλλως τε κἂν ἐπὶ τοῖς ἴσοις ἕτερος ἢ τοῖς ἐλάττοσιν ἐπαινῆται. καθάπερ γὰρ οἱ πεινῶντες, ἑτέρων ἐσθιόντων ἐν ὄψει, μᾶλλον ἐρεθίζονται καὶ παροξύνονται τὴν ὄρεξιν, οὕτως ὁ τοῦ πλησίον ἔπαινος ἐκκαίει τῇ ζηλοτυπίᾳ τοὺς πρὸς δόξαν ἀκρατῶς ἔχοντας. δεύτερον, αἱ τῶν εὐτυχῶς καὶ κατὰ νοῦν πεπραγμένων διηγήσεις, ἐμβάλλουσι πολλοὺς εἰς μεγαλαυχίαν, ὑπὸ χαρᾶς ἐκφέρουσαι, καὶ κόμπον. ἐμπεσόντες γὰρ εἰς τὸ λέγειν νίκας τινὰς ἑαυτῶν ἢ κατορθώσεις ἐν πολιτεύμασιν, ἢ παρ' ἡγεμόσι πράξεις, καὶ λόγους εὐδοκιμήσαντας, οὐ κρατοῦσιν, οὐδὲ μετριάζουσιν. ᾧ γένει μάλιστα τῆς περιαυτολογίας, τὸ ναυτικὸν ἰδεῖν ἔστι καὶ στρατιωτικὸν ἁλισκόμενον. συμβαίνει δὲ καὶ τοῖς ἐκ τόπων ἡγεμονικῶν καὶ πραγμάτων μεγάλων ἐπανήκουσι, τοῦτο πάσχειν ἐπιεικῶς. μεμνημένοι γὰρ ἀνδρῶν ἐπιφανῶν καὶ βασιλικῶν, συγκαταπλέκουσι περὶ αὐτῶν εὐφημίας τινὰς ὑπ' ἐκείνων εἰρημένας, καὶ νομίζουσιν οὐχ αὑτοὺς ἐπαινεῖν, ἀλλ' ἑτέρων ἐπαίνους διηγεῖσθαι περὶ αὐτῶν γενομένους. οἱ δὲ ὅλως οἴονται λανθάνειν τοὺς ἀκούοντας, ὅταν βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων δεξιώσεις καὶ προσαγορεύσεις καὶ φιλοφροσύνας ἀπαγγέλλωσιν, ὡς οὐχ αὑτῶν ἐπαίνους, ἀποδείξεις δὲ τῆς ἐκείνων ἐπιεικείας καὶ φιλανθρωπίας διεξιόντες. ὅθεν εὖ μάλα δεῖ προσέχειν ἑαυτοῖς περὶ τοὺς ἑτέρων ἐπαίνους, ὅπως καθαροὶ καὶ ἀνύποπτοι φιλαυτίας καὶ περιαυτολογίας ὦσι· καὶ μὴ δοκῶμεν Πάτροκλον πρόφασιν, σφᾶς δ' αὐτοὺς δι' ἐκείνων ἐπαινεῖν. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ περὶ τοὺς ψόγους καὶ τὰς καταιτιάσεις γένος ἐπισφαλές ἐστι, καὶ παρέχον ἐκτροπὰς τοῖς περὶ δόξαν νοσοῦσιν. ᾧ μάλιστα περιπίπτουσιν οἱ γέροντες, ὅταν εἰς τὸ νουθετεῖν ἑτέρους καὶ κακίζειν ἤθη φαῦλα καὶ πράξεις ἡμαρτημένας προαχθῶσι, μεγαλύνοντες αὑτοὺς ὡς περὶ ταῦτα θαυμασίους δή τινας γενομένους.

A Et Phocio Leosthene adhuc rem feliciter gerente interrogatus ab oratoribus quidnam beneficij in Vrbē contulisset, Nihil, inquit, quàm quod me prætore vos orationē funebrē nullā habuistis, sed quotquot mortui sunt, in sepulcris maiorū sunt humati. Admodum venuste etiam Crates his versibus,

Hæc habeo, quæ edi, quæq; exsaturata libido
Hausit:-- oppoſuit hos:
Hæc habeo, didici studio quæ pulcra, Camœnæ
Me quibus instruxere.--

Pulcra enim est hæc laus & vtilis, docens vtilia & commoda mirari atque amplecti, vanis & ociosis
B rebus posthabitis. Itaq; hoc cum dictis ad quæstionem explicandam coniungatur. Restat vt ipsa iam disputatione hoc flagitante porro explicemus qua quis ratione intempestiuam sui laudationem cauere possit. Etenim amorem sui arcem habens de seipso dicendi studium munitam, etiam his qui admodum mediocriter erga gloriam affecti videntur, deprehenditur sæpenumero insidians. Sicut enim de præceptis bonæ valetudinis tuendæ vnum est, omnino cauere sibi à locis insalubribus, aut maiori cura valetudinis vti in illis versantem: sic de seipso loquendi studium quasdam habet occasiones & rationes lubricas, & quouis prætextu propriam lau-
C dem elicientes. Primum vbi laudantur alij, ibi (vt diximus) ambitio sermonem de se ipso facile extrudit, animumque morsum aliena laude ac titillatum pruritus instar occupat quædam gloriæ cupiditas & ad eam parandam incitatio: idque cum alias, tum adprime si alius æqualis aut inferior etiam nobis sit in ea re ob quam laudatur. Quemadmodum enim esurientium appetitio alijs coram edentibus magis acuitur & iritatur: ita laus in proximum collata intemperanter erga gloriam affectos quasi riualitate quadam accendit. Secundo loco narrationes rerum feliciter & ex animi sententia gestarum,
D multos præ lætitia in iactantiam ampullasque verborum efferunt. incidentes enim in commemorationem victoriæ suæ alicuius aut rei in Repub. præclare gestæ, aut actiones vel orationes principibus probatas, non se tenent, neque modum seruant. quo genere sui precandi maxime videas homines nauticos & militares decipi. Accidit etiam his qui è prouincijs à se gubernatis, aut magnis negocijs reuertuntur, hoc frequenter. mentione enim facta illustrium & regiorum hominum, annectunt collaudationes sui ab ijs profectas: arbitrantes non se à seipsis laudari, sed aliorum laudes ipsis tributas
E referri. sunt qui plane rem ab auditoribus non animaduerti putant, cum regum aut imperatorum erga ipsos in dextra danda alloquendo & amice tractando referunt comitatem, non vt suas hæc laudes, sed illorum humanitatis atque benignitatis documenta narrantes. Qua in re attendere se quisque diligenter debet, vt cum alios laudat, laudatio ea suspicione amoris sui ipsius, ac studij de se verba faciundi careat: ac ne videatur

Patroclum prætendendo--

seipsum laudandis alijs laudare. Proinde id dicendi genus, quo alios vituperamus aut culpamus, peri-
F culosum est, & ambitiosis multas præbet ad excurrendū in sui laudationem occasiones. In hoc vitij cū primis incidunt senes, vbi ad castigandum alios & culpandū malos mores ac male facta conuersi, eo progrediuntur, vt se ipsos laudibus vehant, qui mirabilem in tali re virtutem ostenderint suam.

His quidem, si non ætate tantum, sed gloria etiam & virtute sint præditi, danda est venia. tantum enim abest vt inutilis sit horum iactantia, vt qui hoc modo castigantur, magna simul virtutis æmulatione & pulcritudinis studio incendantur. Nos alii cauere diligenter & metuere etiam istas debemus digressiones. Nam cum alioqui molesta sit & pœne intolerabilis proximi reprehensio, multamque requirat cautionem: qui alterius reprehensioni suam immiscet laudem, sibique gloriam ex alterius dedecore venatur, molestissimus plane importunissimusque est: quippe qui ex aliorum culpa laudem sibi videatur velle quærere. Addamus hoc. Qui facile in risum soluuntur, ii maxime cauere debent & fugere titillationes atque contrectationes, in quibus læuissimæ corporis particulæ delabentes & confluentes, excitant impelluntque eam adfectionem. Et qui effusius ad gloriæ cupiditatem feruntur, iis vel maxime hoc consulendum est, vt cum laudantur ab aliis, sese laudando abstineant. Eum enim qui laudatur, erubescere conuenit, abiicere verecundiam non conuenit: & inhibere eos, qui magnum aliquid de ipsis dixerint, non reprehendere tanquam intra modum laudes ipsorum prosecutos. qua in re peccant multi, admonentes præterea de aliis quibusdam suis actionibus & egregiis facinoribus, eaque dictis inculcantes: donec simul & à se, & ab aliis tributam ipsis laudem corrumpant. Nonnulli dum sibi ipsis blandiuntur, quasi titillant se atque inflant. Sunt qui aliquam laudem quasi escam submittentes maligne, prouocent eos, qui suorum ipsorum prædicandorum vitio correpti sunt. Alii percunctantur eo modo quo illi apud Menandrum,

Vt rideant. Hoc vulnus vnde tibi accidit?
Sum læsus hastili. qui pro deum? gradus
Muris admotos conscendens. prome te simul
Ostendo vulnus. rursum me sannis premunt.

In omnibus his quàm potest fieri maxime cauendum est, ne laudibus præcipites agi nos patiamur, neve interrogati nosmet prodamus. Ad quam rem perfectissima est hæc cautio atque custodia, vt animaduertamus alios qui seipsos laudant, quàm ii rem omnibus ingratam molestamque agant, vtque nulla alia oratio sit perinde inuisa & grauis. Quippe vt nullam aliam iniuriam in nos eorum qui seipsos laudant allegare possimus: tamen tanquam naturæ instinctu moleste ferentes eam rem & auersantes, dimitti ab eis & respirare properamus. Cum quidem adulatori & mensarum asseclæ atque indigenti intolerabilis sit etiam tunc cum eius est vsus, diues aliquis, aut satrapa, aut præbitor. atque has symbolas aiunt conuiuiorum se dare maximas. vt ille apud Menandrum,

Hic me enecat, fio macer conuiuiis,
Sapientia audiens, & militaria
Dicteria ista. gloriosus est nimis,
Nimisque impurus ac scelestus.--

Hæc etenim non ad milites duntaxat, atque recens ditatas, prætextatis illis & comtis suis narratiunculis alios detinentes, sed & de sophistis, philosophis, imperatoribus sua nimium extollentes atque cum fastu iactantes adsueuerimus dicere: si quidem memoria teneamus propriis laudibus aliorum comitari vituperium, ac vanam hanc gloriæ cupiditatem desinere in ignominiam: idque ad extremum nos consequi, (quod Demosthenes dixit) vt offensis auditoribus existimemur tales non esse, quales nos ipsi prædicauimus. his (inquam) consideratis, ipsi de nobis loqui omittemus, nisi magna id vel cum nostra, vel cum auditorum vtilitate futurum speremus.

A τούτοις μὲν οὖν, ἂν μὴ μόνον ἔχωσιν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ δόξαν καὶ ἀρετήν, δοτέον. οὐ γὰρ ἀνωφελές, ἀλλὰ μέγαν ζῆλον ἐμποιοῦν ἅμα καὶ φιλοτιμίαν τινὰ τοῖς οὕτω κολαζομένοις· οἱ δὲ ἄλλοι σφόδρα φυλάττεσθαι καὶ δεδιέναι τὴν ἐκτροπὴν ταύτην ὀφείλομεν. ἀνιαροῦ γὰρ ὄντος ἄλλως καὶ μόλις ἀνεκτοῦ τοῦ τῶν πλησίον ἐλέγχου, καὶ δεομένου πολλῆς εὐλαβείας, ὁ μιγνύων ἔπαινον ἴδιον ἀλλοτρίῳ ψόγῳ, καὶ δι' ἀδοξίας ἑτέρου δόξαν αὑτῷ θηρώμενος, ἐπαχθὴς παντάπασι καὶ φορτικός ἐστιν, ὡς ἐνευδοκιμεῖν ἀδημονοῦσιν ἄλλοις βουλόμενος. ἔτι τοίνυν τοῖς μὲν πρὸς τοὺς γέλωτας εὐκαταφόροις φύσει καὶ προχείροις, B μάλιστα φεύγειν προσήκει καὶ φυλάττεσθαι τοὺς γαργαλισμοὺς καὶ τὰς ψηλαφήσεις, ἐν αἷς τὰ λειότατα τοῦ σώματος ὀλισθαίνοντα καὶ συρρέοντα, κινεῖ καὶ συνεξορμᾷ τὸ πάθος· ὅσοι δὲ πρὸς δόξαν ἐμπαθέστερον ἐρρυήκασι, τούτοις ἄν τις οὐχ ἥκιστα παραινέσειεν ἀπέχεσθαι τοῦ σφᾶς αὐτοὺς ἐπαινεῖν, ὅταν ὑπ' ἄλλων ἐπαινῶνται· δεῖ γὰρ ἐρυθριᾷν ἐπαινούμενον, οὐκ ἀπερυθριᾷν, καὶ καταστέλλειν τοὺς μεγάλα τι περὶ αὐτῶν λέγοντας, οὐκ ἐλέγχειν, ὡς ἐνδεέστερον ἐπαινοῦντας. ὅπερ οἱ πολλοὶ ποιοῦσιν, ὑπομιμνήσκοντες αὐτοί, καὶ προσεμφοροῦντες ἄλλας τινὰς πράξεις καὶ ἀνδραγαθίας, C ἄχρις οὗ τὸν παρ' αὐτῶν καὶ τὸν παρ' ἑτέρων ἔπαινον διαφθείρωσιν. ἔνιοι μὲν οὖν κολακεύοντες αὐτούς, ὥσπερ γαργαλίζουσι καὶ φυσῶσιν· ἔνιοι δέ, κακοήθως οἷόν τι δέλεαρ μικρὸν εὐλογίας ὑποβάλλοντες, ἐκκαλοῦνται τὴν περιαυτολογίαν. οἱ δὲ προσπυνθάνονται καὶ διερωτῶσιν, ὡς παρὰ τῷ Μενάνδρῳ τὸν στρατιώτην ἵνα γελάσωσι, — πῶς δὲ τραῦμα τοῦτ' ἔχεις; Μεσαγκύλῳ. πῶς πρὸς θεῶν; ἐπὶ κλίμακα Πρὸς τεῖχος ἀναβαίνων, ἐγὼ μὲν δεικνύω ἐσπουδακώς, οἱ δ' αὖ πάλιν ἐπεμυκτήρισαν. ἐν ἅπασιν οὖν τούτοις εὐλαβητέον ὡς ἔνι μάλιστα, μήτε συνεκπίπτοντα τοῖς ἐπαίνοις, D μήτε ταῖς ἐρωτήσεσιν ἑαυτὸν προϊέμενον· ἐντελεστάτη δὲ τούτων εὐλάβεια καὶ φυλακή, τὸ προσέχειν ἑτέροις ἑαυτοὺς ἐπαινοῦσι, καὶ μνημονεύειν ὡς ἀηδὲς τὸ πρᾶγμα καὶ λυπηρὸν ἅπασι, καὶ λόγος ἄλλος οὐδεὶς οὕτως ἐπαχθὴς οὐδὲ βαρύς. οὐδὲ γὰρ ἔχοντες εἰπεῖν ὅτι πάσχομεν ἄλλο κακὸν ὑπὸ τῶν αὐτοὺς ἐπαινούντων, ὥσπερ φύσει βαρυνόμενοι τὸ πρᾶγμα καὶ φεύγοντες, ἀπαλλαγῆναι καὶ ἀναπνεῦσαι σπεύδομεν, ὅπου κόλακι καὶ παρασίτῳ καὶ δεομένῳ δύσοιστον ἐν χρείᾳ καὶ δυσκαρτέρητον ἑαυτὸν ἐγκωμιάζων πλούσιός τις ἢ σα- E τράπης ἢ βασιλεύς· καὶ συμβολὰς ταύτας ἀποτίνειν μεγίστας λέγουσιν, ὡς ὁ παρὰ Μενάνδρῳ, Σφάττει με, λεπτὸς γίνομ' εὐωχούμενος, Τὰ σκώμμαθ' οἷα τὰ σοφά τε καὶ στρατηγικά, Οἷος δ' ἀλαζών ἐστιν ἀλιτήριος. ταῦτα γὰρ οὐ πρὸς στρατιώτας, οὐδὲ νεοπλούτοις μόνον, εὐπάρυφα καὶ σοβαρὰ διηγήματα περαίνοντας, ἀλλὰ καὶ πρὸς σοφιστὰς καὶ φιλοσόφους καὶ στρατηγούς, ὀγκουμένους ἐφ' ἑαυτοῖς καὶ μεγαληγοροῦντας, εἰωθότες φάσκειν καὶ λέγειν, ἂν μνημονεύωμεν ὅτι τοῖς ἰδίοις ἐπαίνοις ἀλλότριος ἕπεται ψόγος ἀεί, καὶ γίνεται τέλος ἀδοξία τῆς κενοδοξίας ταύτης, καὶ τὸ λυπεῖν τοὺς ἀκούοντας (ὡς ὁ Δημοσθένης φησὶ) περίεστιν, οὐ τὸ δοκεῖν F εἶναι τοιούτους, ἀφεξόμεθα τοῦ λέγειν περὶ αὐτῶν, ἂν μή τι μεγάλα μέλλωμεν ὠφελεῖν ἑαυτοὺς ἢ τοὺς ἀκούοντας.